

Monumenten in de gemeente Schagen

Richtlijnen voor het
verbouwen, restaureren
en onderhouden van
monumenten

Datum
januari 2016

Inleiding

De gemeente Schagen is rijk aan bijzondere gebouwen, identiteitsdragers zoals monumenten, stolpen en andere karakteristieke panden. Deze karakteristieke bebouwing is voor ons bijzonder: het is een zichtbaar en tastbaar overblijfsel van wat onze geschiedenis heeft nagelaten. De gemeente telt 99 Rijksmonumenten, ruim 40 provinciale monumenten en 143 gemeentelijke monumenten. Een behoorlijk aantal panden dus die we op een goede manier willen behouden voor de toekomst. Die panden vertellen namelijk een belangrijk verhaal over de ontstaans-geschiedenis van de gemeente. Een verhaal waar u als bewoner, ondernemer of toeristen waarde aan hecht.

Maar als u als eigenaar wijzigingen wilt aanbrengen aan een monument, waar moet u dan rekening mee houden? Hier krijgen we als gemeente vaak vragen over. Wat mag nu wel en wat kan er absoluut niet? Om hierover meer duidelijkheid te geven heeft het college van de gemeente Schagen

op basis van de Erfgoedverordening Schagen 2013 richtlijnen opgesteld. U kunt ze gebruiken als leidraad voor planontwikkeling, planbeoordeling en de uitvoering van de verbouwings- of restauratiewerkzaamheden van monumenten. U kunt de richtlijnen algemeen hanteren. Vanwege de unieke achtergrond van een monument is er uiteraard altijd sprake van maatwerk.

Iedere wijziging aan een beschermd monument moet vooraf worden beoordeeld door de gemeente Schagen. Veel onderwerpen die worden aangehaald zijn vergunningsplichtig ex artikel 11 van de Monumentenwet 1988 voor Rijksmonumenten of volgens de Erfgoedverordening Schagen 2013. Het volgen van de richtlijnen betekent daarmee dus niet dat de vergunning automatisch wordt verleend. Overleg met de gemeente blijft altijd noodzakelijk. We overleggen graag in een vroeg stadium over uw plannen dus neem vooral vroegtijdig contact op met de monumentenambtenaar.

Veel voorkomende werkzaamheden

- Voor nieuwe onderdelen (bijvoorbeeld vensters, kozijnen en deuren) geldt dat detaillering en maatvoering dienen te zijn aangepast aan de originele detaillering en afmetingen. Daar waar het onderdeel of materiaal in het verleden is vervangen door een product dat historisch gezien niet toegepast had mogen worden, dient het bij een restauratie te worden vervangen door een voor het betreffende monument historisch verantwoord onderdeel of materiaal. Daarbij wordt uitgegaan van historische maatvoering, detaillering en materiaalgebruik.
- Voor reparaties van houten onderdelen dienen passende houtsoorten te worden toegepast zoals Eiken, fijnjarig en spintvrij Grenen of Oregon Pine 'clear & better'.
- Het inboeten van het metselwerk van de buitengevel dient uitgevoerd te worden met bijpassende stenen. Er moet worden gelet op kleur, hardheid, afmeting en metselverband.
- Er dient verwerkt te worden met een metselmortel gelijk als bestaand of oorspronkelijk. Dit zal vrijwel altijd een mortel op kalkbasis zijn.
- Indien er meerdere metselmortels in de gevel zijn gebruikt, dan wordt er gekozen voor een metselmortel op kalkbasis.
- Alleen slechte delen van het voegwerk mogen worden vervangen. Een licht beschadigde voeg die zijn functie nog vervult, hoeft niet te worden vervangen. Een voeg is slecht als de waterwerende functie niet meer wordt vervuld. Indien meer dan 70% van het voegwerk slecht is, dient een vergunning te worden aangevraagd voor restauratie van het voegwerk. Het gaat dan om restauratie en niet om onderhoud.
- Bij uithakken van bestaand voegwerk mogen lintvoegen en stootvoegen niet verbreed worden.
- Voor de keuzen van het type voeg wordt uitgegaan van bestaand. Indien er meerdere type voegen zijn toegepast, dan wordt gekozen voor de oorspronkelijke voeg.
- Het opnieuw opmetselen van gevels is in principe niet mogelijk als dit technisch niet noodzakelijk is.
- Gevelreiniging is in principe niet toegestaan.
- Het vervangen van bestaande dakpannen door nieuwe pannen is in principe niet toegestaan. Bij het afnemen van dakpannen moet men deze sorteren en de

bruikbare exemplaren hergebruiken. Bij gedeeltelijke of gehele vervanging moet men hetzelfde type en kleur pan toepassen. Bij veel materiaalverlies is het raadzaam met de overgebleven goede pannen één dakvlak te dekken en de oude en nieuwe pannen niet te mengen.

- Vervanging van bestaande pannen door nieuwe pannen is enkel toegestaan indien in een onafhankelijk bouwkundig inspectierapport (Monumentenwacht Noord-Holland) wordt aangetoond dat behoud van de pannen niet mogelijk is.
- Voor het plaatsen van zonnepanelen op of bij monumenten geldt de *Groene Gids Zonne-energie en uw monument. Wegwijzer voor eigenaren en huurders* van de RCE als uitgangspunt.

1. Algemene uitgangspunten

1.1 Behoud van monumentale waarden

Het belangrijkste uitgangspunt bij verbouwingen is het behoud van de monumentale waarden. Door vooronderzoek kan met de planvorming rekening gehouden worden met deze waarden en aandacht gegeven worden aan bijzondere kenmerken. In een oriënterende fase kan de Erfgoedcommissie in de vorm van een vooroverleg advies geven over de aanpak van de restauratie, verbouwing of herbestemming.

1.2 Behoud gaat voor vernieuwen

Historische bouwmaterialen, structuren en constructiewijzigingen vertegenwoordigen een belangrijke monumentale en historische waarde. Deze waarde moet zoveel mogelijk gerespecteerd worden. Zo blijft de geschiedenis en ontwikkeling van het ambachtelijke bouwen en het gebruik van een monument afleesbaar. Door vervanging gaat deze afleesbaarheid voorgoed verloren.

1.3 Bouwhistorie eerbiedigen

De veranderingen die een gebouw door de tijd heeft ondergaan, hebben grote historische waarde. Een monument ontleent veel van zijn waarde aan de bouwgeschiedenis. Wijzigingen of toevoegingen kunnen van groot belang zijn omdat de bouwgeschiedenis van een gebouw daaraan afleesbaar is.

1.4 Vernieuwen in andere materialen blijft vernieuwen

Historische bouwmaterialen of onderdelen mogen niet worden vervangen als herstel mogelijk is. Indien een onderdeel ondanks kwaliteitsverlies zijn functie in redelijkheid nog vervult, is vervanging niet toegestaan. Indien een toevoeging nodig is om een historisch onderdeel naar behoren te laten functioneren is dit te verkiezen boven een volledig nieuw onderdeel. Indien herstel niet mogelijk is, dan dient de noodzaak tot het vervangen van een onderdeel aangetoond te worden in een onafhankelijk bouwkundig inspectierapport (Monumentenwacht Noord-Holland).

1.5 Historische detaillering, maatvoering en materiaalgebruik

De bestaande situatie is uitgangspunt bij restauratie en verbouwing. Indien de bestaande situatie niet meer oorspronkelijk is, dan dient bij het herstel of vervanging van een onderdeel te worden uitgegaan van historische detaillering, maatvoering en materiaalgebruik.

1.6 Restauratieladder

Leidraad bij het maken van de juiste keuze bij ingrepen in monumenten biedt de Restauratieladder. De Restauratieladder onderscheidt drie ingreepniveaus (laddertreden) van restaureren aflopend in voorkeur. Laddertrede 1: conserveren (de bestaande situatie blijft zoveel mogelijk intact) Laddertrede 2: reparatie (plaatselijk repareren of vernieuwen van beschadigde onderdelen) Laddertrede 3: vernieuwen (kopiëren/exact namaken, imiteren of verbeteren). Een restauratiearchitect of bouwbedrijf dient altijd te motiveren waarom voor welk niveau van wijzigen wordt gekozen. De Erfgoedcommissie kan adviseren bij het maken van de juiste keuze.

1.7 Waardenstelling

Voorafgaand aan een verbouwing of herbestemming brengt een gekwalificeerd deskundige de monumentale waarden van het monument in kaart en legt ze (aantoonbaar en toetsbaar) vast volgens de *Richlijnen voor Bouw-historisch onderzoek*. In de waardenstelling wordt ook nagegaan welke onderdelen van het gebouw geen waarde hebben en dus niet per se behouden hoeven te blijven.

1.8 Aanvullende richtlijnen

Naast de Richtlijnen van de gemeente Schagen, vormen de Uitvoeringsrichtlijnen van de Stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg (ERM) en de publicaties en richtlijnen van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) aangevuld met adviezen van de erfgoedcommissie uitgangspunt bij het restaureren, onderhouden en verbouwen van monumenten. Deze zijn te vinden via:
www.stichtingerm.nl/kennis-richtlijnen
www.cultureelerfgoed.nl/publicaties
Voor het plaatsen van dakramen en vensters in stolpen vormt de 'De Dans der daklichten.' van de Boerderijstichting Noord-Holland de richtlijn.
<https://www.boerderijstichting.nl/media/6152/de-dans-der-daklichten.pdf>

1.9 Restauratiearchitect

Bij verbouwing of herbestemming van een monument waarbij sprake is van een ontwerpogave dient een ervaren restauratiearchitect bij het plan te worden betrokken om de ontwerp-tekeningen te maken. Kies voor een gecertificeerd bureau en vraag de ontwerper altijd naar referenties van eerdere uitgevoerde restauraties aan monumenten. Een restauratiearchitect hoort op de hoogte zijn van de landelijke richtlijnen op het gebied van restauratie en herbestemming (aantennen). De gemeente kan u helpen aan een lijst van restauratiearchitecten en -bouwbedrijven in de regio.

1.10 Restauratie bouwbedrijf

Bij restauratie van een monument worden de werkzaamheden bij voorkeur uitgevoerd door een Erkend Restauratie Bouwbedrijf. Dit is een bouwbedrijf dat gecertificeerd is door de Stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg (ERM). Een lijst met Erkende Restauratie Bouwbedrijven is beschikbaar op de website www.vakgroeprestauratie.nl.

1.11 Subsidie

De gemeente kan onder voorwaarden subsidie verstrekken voor onderhoud en restauratie aan gemeentelijke monumenten, monumentale molens en kerken. De gemeente verleent uitsluitend subsidie voor werkzaamheden die worden uitgevoerd door een Erkend Restauratie Bouwbedrijf. Uitzonderingen hierop zijn werkzaamheden als schilderwerk en rietdekken. Ook daarbij is het belangrijk dat de bedrijven ruime ervaring met restauratie hebben.

1.12 Indieningsvereisten

Ingediende tekeningen dienen te worden aangeleverd op schaal (1:100, details op 1:20 of 1:5) in zowel de bestaande als de nieuwe situatie. Ook horen de tekeningen vergezeld te zijn van een op het pand toegepaste werkomschrijving en voldoende duidelijke foto's. Wijzigingen aan het pand dienen in de tekeningen in **rood** te worden aangegeven. Bijschriften in de tekeningen kunnen extra verduidelijking geven. Werkomschrijving en tekeningen dienen met elkaar overeen te komen en afgestemd te zijn op het betreffende monument. Standaard principedetails en nieuwbouw-maatvoering en -detaillering worden niet geaccepteerd.

1.13 Bespreking plannen

De architect dient altijd aanwezig te zijn bij de bespreking van de plannen door de erfgoedcommissie. Aanwezigheid van de opdrachtgever is optioneel, maar wel gewenst.

1.14 Gehele pand beschermd

Bij de bescherming als monument bestrijkt de bescherming het hele pand, zowel het exterieur als het interieur. Dat betekent dat niet alleen de voorgevel, maar alle gevels en het dak zijn beschermd. Ook waardevolle interieur-onderdelen vallen onder de bescherming van een monument. Ook bijgebouwen - zoals een garage of tuinhuis, maar ook een tuin(hek), of stoep - kunnen onder de bescherming vallen. En zelfs de ondergrond onder een monument valt onder de bescherming. Daarnaast kunnen ook gebieden beschermd worden als monument. In de redengevende omschrijving is meer informatie te vinden. Daarnaast kunnen panden worden aangewezen als karakteristiek pand. Dit zijn geen monumenten, maar ze bezitten belangrijke beeldbepalende kwaliteiten of overige cultuurhistorische waarden, die bijvoorbeeld belangrijke rol spelen in het historische stads-/dorpsbeeld.

1.15 Zonnepanelen

Voor het plaatsen van zonnepanelen op of bij monumenten geldt de *Groene Gids Zonne-energie en uw monument. Wegwijzer voor eigenaren en huurders* van de RCE als uitgangspunt. U hoeft zonnepanelen niet langer op het eigen pand te liggen, maar u kunt zonnepanelen via de Postcoderoosregeling ook elders installeren.
www.kennemerwind.nl
www.postcoderoosregeling.nl

1.16 Duurzaamheid

Zonder grote ingrepen en zonder schade aan de historische waarde van het pand, is er veel effect te realiseren. Bijvoorbeeld:

- Herstel de binnen- en buitenluiken. Ze kunnen een flinke energiebesparing opleveren.
- Plaats radiatorfolie achter alle radiatoren. De folie voorkomt dat de warmte via de muur naar buiten lekt.
- Isoleer alle leidingen in huis waar warmwater door stroomt.
- Plaats een (Elzen)haag op 0,5 tot 1 meter van de gevel als windbreker of plaats Leilinden als zonwering.
- Waar isolatie wordt aangebracht is het raadzaam om alleen te werken met damp-open isolatie.
- Wanneer er een kruipruimte aanwezig is, is het mogelijk om isolatie onder de vloer aan te brengen.

2. Uitgangspunten bij verbouw

2.1 Algemeen

- Houd de opzet en indeling van een pand herkenbaar.
- Gebruik bij herbestemming bijgebouwen en erfinrichting creatief voor nieuwe functies.
- Respecteer de openheid van ongedeelde (bedrijfs)ruimten.
- Realiseer 'losse' invullingen, bijvoorbeeld door gebruik van glas als scheidingswand.
- Wijzigingen en toevoegingen bij voorkeur in een eigentijdse vormgeving.

2.2 Indeling pand

- Moderne/niet monumentale inrichtingen als lichte scheidingswanden, badkamers en hedendaagse toiletten en keukens mogen in overleg met de monumentenambtenaar vergunningsvrij vervangen worden.
- Hoofdverkeerstructuren zoals gangen mogen niet bij gebruiksruimtes worden gevoegd.
- En-suite scheidingen dienen te worden gehandhaafd of afleesbaar gehouden.
- Incidenteel zijn doorbraken in wanden die een onderdeel zijn van de monumentale hoofdstructuur mogelijk uitgaande van een enkele deur tot maximaal de omvang van een dubbele deur.
- Aanbouwen of uitbreidingen dienen in eigentijdse architectuur te worden uitgevoerd met respect voor be-

staande gevels en structuren.

- Bij woningen mogen geen trappen aan de traditionele rookkanaalzijde worden aangebracht. Rookkanalen zijn belangrijke structureerde elementen van waaruit de oorspronkelijk indeling kan worden afgeleid.

2.3 Kelder

- Het aanbrengen of uitbreiden van een kelder is alleen mogelijk wanneer de kelder aansluit bij de typologie van het pand en de morfologie van de omgeving.
- Bij het realiseren van kelders dient rekening gehouden te worden met archeologisch onderzoek.

2.4 Trappen

- Trappen zijn zeer bepalende structurelelementen. De bestaande verkeersstructuur met trappen dient te worden gehandhaafd tenzij deze niet aansluiten bij de oorspronkelijke opzet.
- Nieuw te maken trappen of trappenhuizen mogen geen waardevolle structuren of onderdelen doorbreken.
- Ravelingen in een historische balklaag zijn alleen mogelijk indien er geen andere passende oplossingen mogelijk zijn zoals in een bestaande raveling of tussen de balken. Bij houtconstructies met hoge monumentale waarde zijn extra ravelingen niet mogelijk. URL historisch timmerwerk.

3. Constructieve onderdelen

3.1 Uitgangspunten bij verbouw

Aanpassingen in een monument mogen geen wijziging of aantasting van de hoofd draagconstructie tot gevolg hebben. Herstel van de bestaande constructie is het uitgangspunt. Overbodig geraakte historische constructieve onderdelen moeten gehandhaafd blijven.

3.2 Houten kap- en vloerconstructies

- Door insecten en/of schimmels aangetaste onderdelen mogen pas vervangen worden als ze onvoldoende draagvermogen hebben en/of bestrijding niet mogelijk is.
- Deels slechte onderdelen mogen niet in hun geheel worden vervangen, maar moeten afgezaagd tot voorbij het niet aangetaste gezonde hout en traditioneel aangelast (schuine lip- of haaklas).
- Volledige vervanging is na vergunningverlening toegestaan bij meer dan 40% aantasting.
- Herstel en vervanging van houten onderdelen moet met dezelfde houtsoort gedaan worden en in hetzelfde formaat.
-> URL historische houtconstructies

3.3 Dragend metselwerk

Scheuren mogen niet worden dichtgesmeerd maar moeten ingeboet

worden zodat de muur een constructief geheel blijft vormen. De te gebruiken stenen en mortel moeten aangepast zijn aan de fysische en chemische eigenschappen (hardheid, samenstelling) van de bestaande muur. Afwijkend inboetwerk kan schade veroorzaken en onvoldoende hechten aan het bestaande de metselwerk.

- Geroeste ankers mogen niet vervangen worden maar moeten ontroest worden en behandeld, tenzij herstel niet meer mogelijk is.
- Indien er in het bestaande werk kalkmortels zijn gebruikt moet er voor het inboetwerk alleen kalk en zand en geen cement toegepast worden. Uittanden kan noodzakelijk zijn als voorbereiding voor het inboeten of herstellen van metselwerk.
-> URL historisch Metselwerk

3.4 Betonconstructies

De bestaande oppervlaktestructuur en oppervlaktebehandeling van beton kunnen een wezenlijk onderdeel zijn van de architectonische expressie. Het is van belang dat reparaties een zelfde afwerking en uiterlijk krijgen als het origineel.

- Ongeschilderde betonconstructies moeten ongeschilderd blijven tenzij de schone beton geen wezenlijk onderdeel is van de karakteristiek van

het monument.

Wanneer het noodzakelijk is een schone betonconstructie te beschermen tegen vochtindringing en reguliere bouwkundige maatregelen geen oplossing bieden, kan de beton behandeld worden met een kleurloze minerale verf. De oppervlakte behandeling moet in overleg met de monumentenambtenaar plaatsvinden.

3.5 Ijzer- en staalconstructies

- Constructieve ijzeren of stalen onderdelen handhaven en indien nodig herstellen, tenzij aantoonbaar is dat herstel niet mogelijk is. Rekentechnisch moet worden aangetoond dat een onderdeel niet meer voldoet. In geval van vervanging of toevoeging van nieuwe stalen onderdelen moet men rekening houden met de mogelijke legeringsverschillen tussen de oude en nieuwe onderdelen in verband met contactcorrosie.
- Aan een historische ijzer- of staalconstructie mag niet gelast worden.

4. Gevels

4.1 Uitgangspunten bij verbouw

- Bij herbestemming moet gebruik worden gemaakt van bestaande openingen in gevels en bouwmuren.
- In geval van schade bij gevels moet eerst de oorzaak van de schade worden vastgesteld en verholpen alvorens tot reparatie over te gaan.
- Moderne toevoegingen moeten terugliggend in de gevel worden aangebracht of achter bestaande kozijnen worden geplaatst.
- Kleurgebruik op gevels vormt een wezenlijk onderdeel van de uitstraling van een monument. Het toe te passen kleurpalet moet aansluiten bij de historie en karakteristiek van het pand of het object. Het schilderen van schoon metselwerk is niet toegestaan.

4.2 Reiniging

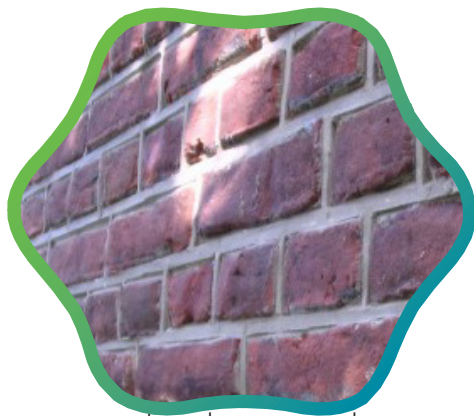
- Reinigen van gevels anders dan met warm water en borstel is niet toegestaan tenzij de verontreiniging (organisch of chemisch) schade kan veroorzaken aan de gevel of een gevel zo vuil is dat de architectonische expressie verloren is gegaan.
- In overleg met de monumentenambtenaar kan een reinigingsproef plaatsvinden.
- Reiniging door middel van hoge druk met een toeslagmiddel is niet toegestaan.

- Bij intensieve reiniging wordt een gevel in fysieke en esthetische zin gewijzigd en is er daarom een monumentenvergunning vereist. Een uitzondering hiervoor is reiniging door middel van een niet schadelijke reinigingspasta.

4.3 Voegwerk

- Alleen slechte delen van het voegwerk mogen worden vervangen.
- Een licht beschadigde voeg die zijn functie nog vervult heeft de voorkeur boven een nieuwe voeg. Een voeg is slecht als de waterwerende functie niet meer wordt vervuld. Indien meer dan 70 % van het voegwerk slecht is, mag na vergunning al het voegwerk worden vervangen.
- Scheuren in het binnenmetselwerk van het casco mogen niet worden dichtgesmeerd, maar moeten worden ingeboet. De hiervoor te gebruiken stenen en mortel moeten qua materiaaleigenschappen in overeenstemming met het bestaande werk zijn.
- Het inboeten van het metselwerk van de buitengevel dient uitgevoerd te worden met bijpassende stenen, gelet op kleur, hardheid, afmeting en metselverband en verwerkt te worden met een metselmortel gelijk als bestaand. Dit zal vrijwel altijd een mortel op kalkbasis zijn.

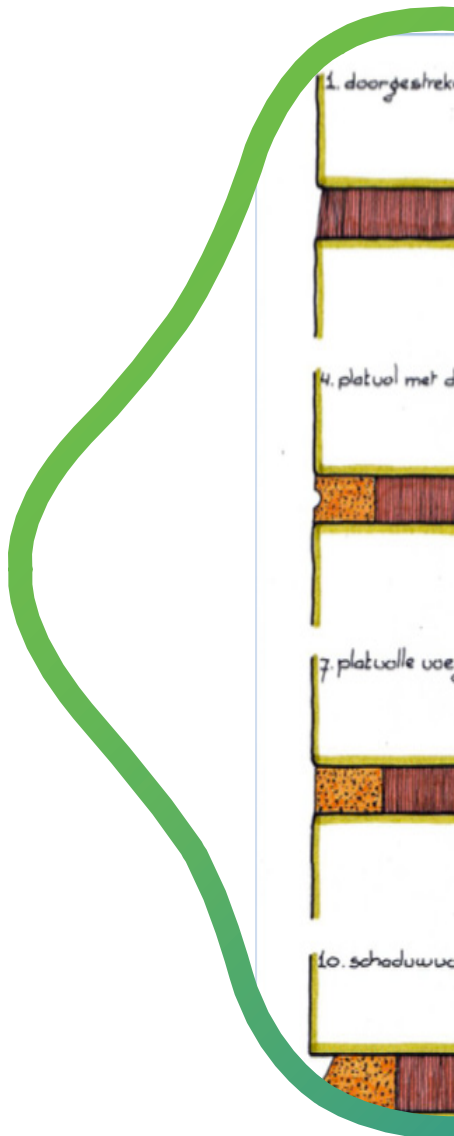
- Bij uithakken van bestaand voegwerk mogen lintvoegen en stootvoegen niet verbreed worden. Het uithakken van voegen dient uitsluitend met de hand, of indien pneumatisch, met een fijne beitel (max 2 mm) te geschieden. Het 'voorslijpen' dient, indien nodig, uitgevoerd te worden met een dunne (2 mm) slijpschijf met de kleinste diameter. Het geheel uitslijpen van de voegen is niet toegestaan.
- De voegen dienen in verband met een goede hechting van de voegspecie zodanig te worden uitgehakt dat de voeg voldoende massa heeft. Als richtlijn kan worden aangehouden een verhouding van voegdikte staat tot voegdiepte is als 1 staat tot 2.
- Ter hoogte van het maaiveld dient het metselwerk en het voegwerk evenals het eventuele stucwerk tot tenminste 30 cm beneden het maaiveld te worden nagezien, hersteld of vernieuwd.
- Nieuw pleisterwerk dient in samenstelling, kleur en uitvoering overeen te komen met het bestaande juiste pleisterwerk.
- De samenstelling van het pleisterwerk dient aangepast te zijn aan de hardheid van de steen en in kleur en afwerking aan te sluiten op het bestaande werk.
- Gevelreiniging is in principe niet toegestaan. Gevelreiniging is alleen toegestaan met een stoomcleaner onder lage druk en borstelen (borstel zonder metalen delen) en zal altijd in overleg met de monumentenambtenaar plaats moeten vinden.
- Het hydrofoberen en impregneren van gevels is niet toegestaan. Hiervan kan alleen in uitzonderlijke gevallen in overleg met de Monumentenambtenaar van worden afgeweken. Indien er meerdere metselmortels zijn toegepast, dan wordt gekozen voor een mortel op kalkbasis. Indien er meerdere voegen zijn toegepast dan wordt in overleg met de

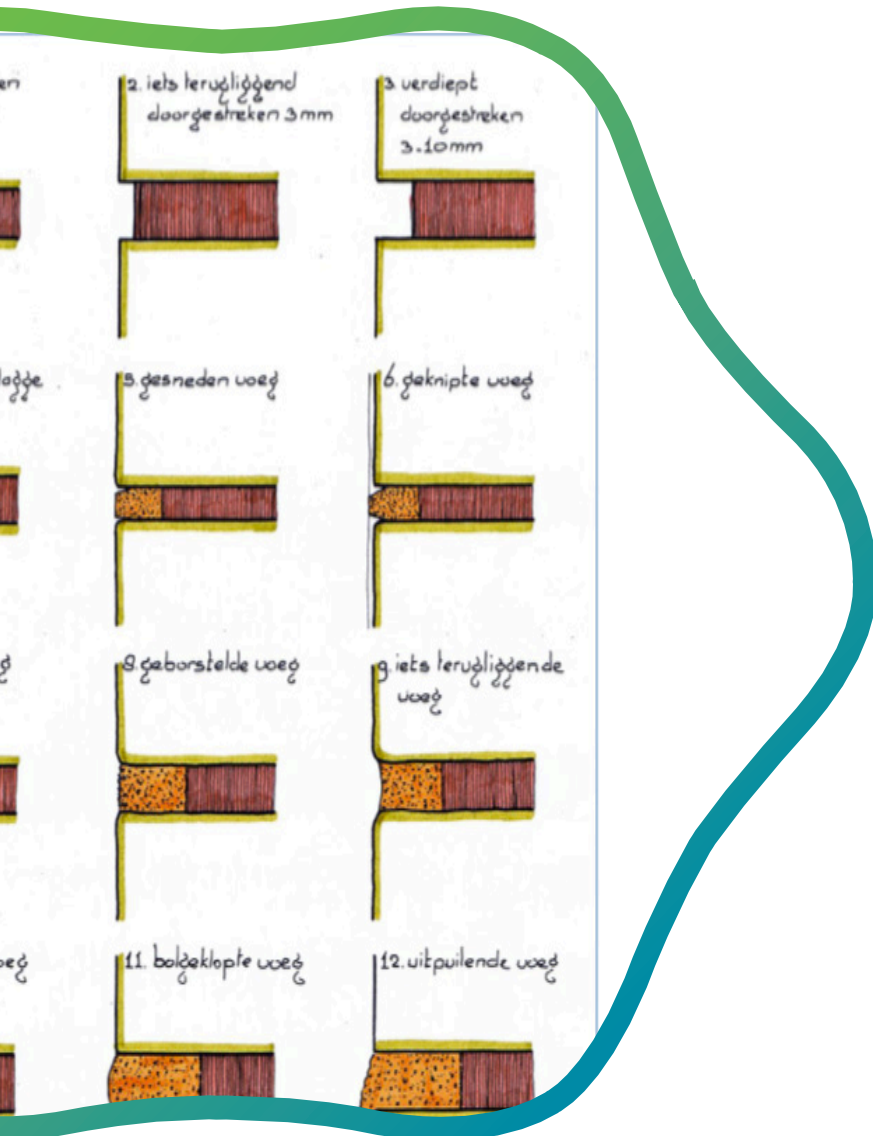

gemeente gekozen voor de voeg die historisch gezien het meest passend is. -> URL historisch voegwerk

4.5 Natuursteen

- Indien schade aan natuursteen verdere schade aan het monument tot gevolg kan hebben, dient de steen met een daartoe geëigende reparatiemortel gerepareerd te worden.
- Hierbij mag de reparatieplek geen grotere omvang hebben dan 10 cm². Indien het te repareren oppervlak groter is dan dient een nieuw stuk natuursteen van dezelfde soort kleur en afwerking te worden ingeboet.
- Indien een natuursteensoort niet meer voorradig is of niet meer gebruikt mag worden dan kan in overleg met de monumenteninspecteur naar een alternatief worden gezocht.
- Afwerking van nieuw natuurstenen onderdelen dient op ambachtelijke wijze door middel van schuren, hakken, frijnen e.d. worden uitgevoerd.
- Epoxyharslijmen zijn alleen voor kleine verticale scheuren (max. 1,2 mm) toegestaan.
- Bij horizontale scheuren geen reparatie uitvoeren tenzij deze inwaterend zijn.
- Natuursteenreiniging is niet toegestaan.
- Het impregneren en toepassen van steenversteigers ten behoeve van gevels, gevelelementen en ornamenten is niet toegestaan.

5. Kozijnen, ramen & deuren

5.1 Uitgangspunten bij verbouw

- Kozijnen, ramen en deuren van kunststof en aluminium zijn niet toegestaan.
- Oorspronkelijke* houten en/of stalen vensters en deurpartijen zo veel mogelijk handhaven.
- Oorspronkelijke* kozijnen mogen niet ingrijpend worden aangepast ten behoeve van tocht dichting e.d.
- Het oorspronkelijke* raamsysteem moet gehandhaafd worden. Draai-kiepramen zijn in beginsel niet toegestaan.
- Voor reparaties van houten onderdelen dienen passende houtsoorten te worden toegepast zoals Eiken, fijnjarig en spintvrij Grenen of Oregon Pine 'clear & better'.
- Voor onderhoud van schilderwerk van kozijnen, goten, lijsten e.d. is in principe geen vergunning nodig bij behoud van de bestaande kleurstelling en oppervlakkig houtherstel.
-> URL historisch timmerwerk

5.2 Houten vensters

Volledig vervangen van historische vensters die nog hersteld kunnen worden is niet toegestaan. Zijn onderdelen van een historisch venster of deurpartij slecht, dan mogen alleen onderdelen ervan vervangen worden. Een onderdeel is slecht als

meer dan 40% is aangetast. Detailering en afmetingen van nieuwe onderdelen moeten aangepast worden aan de bestaande* detaillering en afmetingen.

- Voor de reparatie van historische vensters en deurpartijen moeten traditionele verbindingstechnieken worden toegepast. Historisch hang- en sluitwerk zoals knieren, gehengen, sloten en deurkrukken herstellen en hergebruiken. Reparaties van gedeelten van een historisch venster- of deurpartij aanlassen door middel van een liplas. Reparatiemortels op kunststofbasis
- alleen voor gaten kleiner dan 10 cm³ toepassen.
Openingen tussen kozijn en muur

5.3 Stalen vensters & deurpartijen

In geval van herstel of vervanging dient de detaillering gelijk te blijven.

5.4 Beglazing

Historisch glas dient zoveel mogelijk gehandhaafd te worden.

- Getrokken glas heeft de voorkeur
- ten opzichte van floatglas. Bij het aanbrengen van beschermende beglazing bij glas-in-lood vensters moet de ventilatie tussen het glas gewaarborgd zijn, waarbij

- de minimale afstand tussen het glas 45 mm bedraagt.
- Het gebruik van siliconenkit bij glas-in-lood is niet toegestaan.
Bij gebrandschilderd glas mogen geen alkalische of ionogene reinigingsmiddelen worden gebruikt.
-> URL glaspanelen in lood

*Daar waar het onderdeel of materiaal in het verleden is vervangen door een product dat historisch gezien niet toegepast had mogen worden, dient het bij een restauratie te worden vervangen door een voor het betreffende monument historisch verantwoord onderdeel of materiaal. Daarbij wordt uitgegaan van historische maatvoering, detaillering en materiaalgebruik.

6. Daken

De oorspronkelijke dakbedekking is vaak in samenhang met de architectonische uitdrukkingvorm gekozen. Oorspronkelijke historische dakbedekkingen dienen daarom gehandhaafd te worden en daar waar de dakbedekking in het verleden is vervangen door een product dat historisch gezien niet toegepast had mogen worden dient deze bij een restauratie te worden vervangen door een voor het betreffende monument historisch verantwoord.

6.1 Uitgangspunten bij verbouw

- Schuine dakvlakken handhaven en zoveel mogelijk 'gesloten' houden.
- De oorspronkelijke kapvorm dient gehandhaafd te worden en niet verstoord door allerlei voorzieningen.
- Als een voorziening niet zichtbaar is vanaf openbaar gebied, kan deze wegens verstoring van de dakvorm en opzet van het gebouw toch onwenselijk zijn.
- Nieuwe dakkapellen, daklichten en doorbraken zijn alleen toegestaan indien er geen monumentale onderdelen van de kap worden aangetast. Dit geldt ook voor schoorstenen, ventilatiekappen, airco's e.d.
- Liever dakramen dan dakkapellen om het dakvlak zoveel mogelijk gesloten te houden.
- Bestaande schoorstenen handhaven.
- Loggia's in daken zijn niet toegestaan.
- Veiligheidsvoorzieningen voor inspectie zijn vergunningsplichtig maar in beginsel toegestaan.

6.3 Pannen

- Bij het afnemen van dakpannen deze sorteren en de bruikbare exemplaren hergebruiken.
- Bij gedeeltelijke of gehele vervanging hetzelfde type en kleur pan toepassen.
- Bij veel materiaalverlies is het raadzaam met de overgebleven goede pannen één dakvlak te dekken en de oude en nieuwe pannen niet te mengen. URL historisch pannendak.

6.4 Leien

- Het keuren van leien op fysische, chemische en petrografische kenmerken van duurzaamheid en kwaliteit is van belang voor de instandhouding van daken. De op basis van deze keuring te verwachten levensduur van een natuurlei dient ten minste 80 jaar te zijn. Keuring moet geschieden volgens de richtlijnen van de RCE, zoals beschreven in de brochure Restauratie en Beheer nr. 13.
- De oorspronkelijke wijze van dekken

dient te worden gehandhaafd.

- Kunstleien of andere producten ter vervanging van natuurleien zijn niet toegestaan.

-> URL historisch leidak

6.4 Riet

De werkzaamheden dienen conform de richtlijnen van de Rietdekkersfederatie te worden uitgevoerd (www.riet.com)

-> URL riet

Vervanging

Het vervangen van bestaande dakpannen door nieuwe pannen is in principe niet toegestaan. Bij het afnemen van dakpannen moet men deze sorteren en de bruikbare exemplaren hergebruiken. Bij gedeeltelijke of gehele vervanging moet men hetzelfde type en kleur pan toepassen.

6.5 Stolp

Om het gesloten karakter van de stolp te behouden kunnen er in de kap en de gevels relatief weinig openingen worden gemaakt. Bij aanpassing en wijziging van onderdelen van de stolp dient gebruik te worden gemaakt van historische materialen en ambachtelijke technieken. Hierbij vormt de 'De Dans der daklichten. Richtlijnen bij herbestemming en verbouwing van stolpboerderijen' uitgangspunt.

7. Een duurzaam monument

De gemeente Schagen wil alle inwoners ook in de toekomst een prettig en betaalbaar leef- en woonklimaat bieden. Daarom willen wij dat wijzelf en onze inwoners goed voorbereid zijn op toekomstige energieprijsstijgingen, energieschaarste en gevolgen van klimaatverandering. Dit geldt ook voor monumenteneigenaren.

Gebouwen van voor 1900 blijken duurzamer dan gedacht. Niet alleen omdat deze panden al zo lang geconserveerd zijn en architectonisch en/of cultuurhistorisch aantrekkelijk zijn. Veel panden blijken het energetisch beter de doen (8%) dan gebouwen die na 1990 zijn opgeleverd. En 20 tot 40% beter dan gebouwen uit 1940 tot 1989 (Van de Ven & Stappers, 2009). Dit betekent dat 30% tot 50% van de monumenten en Stolpen energiezuiniger zijn dan aanvankelijk werd gedacht. Hoe kan dat?

Historische panden zijn gebouwd in tijden waarin men niet kon beschikken over gas en elektriciteit. Er werd nagedacht hoe wanden, binnenmuren en vloeren in deze gebouwen warmte vast konden houden om dit op het juiste moment weer af te geven. Natuurlijke materialen (tegenwoordig ook bio based genoemd) hebben deze eigenschappen. Daar-

naast werd er gezorgd voor een goede inval van daglicht en de verse lucht komt naar binnen door natuurlijke ventilatie. Wie een energiezuinig monument wil bewonen, doet er goed aan om een aantal oude gebruiken over te nemen. Goed voor het behoud van de monumentale woning en voor uw comfort. Besef dat iedere aanpassing of verandering tijdelijk is. Iedere generatie maakt aanpassingen in een woning. Het is vooral de schil van de woning (gevel, dak en vloer) dat voor de eigenaar en de omgeving waarin het pand staat grote waarde heeft.

De eerste verbetering van comfort en het reduceren van energielasten ligt in het gebruiken van de woning. Zonder grote ingrepen, zonder schade aan de (bouwkundige) historische waarde van het pand en zonder grote kostenposten, is er veel effect te realiseren. Dit zijn maatregelen uit het zogenoemde Altijd Goed pakket. Wanneer een monument van binnen om veel aanpassingen vraagt, betekent dit een andere aanpak; Op maat pakket. Beide pakketten treft u aan via <https://www.boerderijenstichting.nl/media/2817/altijd-goed-pakket-gemeente-koggenland.pdf>.

Samenvatting

- Bij verbouwing of herbestemming van een monument waarbij sprake is van een ontwerpopgave dient een ervaren restauratiearchitect bij het plan te worden betrokken. Kies daarbij voor een gecertificeerd bureau en vraag de ontwerper altijd naar referenties van eerdere uitgevoerde restauraties aan monumenten. Een restauratiearchitect hoort op de hoogte te zijn van de landelijke richtlijnen op het gebied van restauratie en herbestemming. De gemeente kan u helpen aan een lijst van restauratiearchitecten in de regio.
- Bij restauratie van een monument worden de werkzaamheden bij voorkeur uitgevoerd door een Erkend Restauratie Bouwbedrijf. Dit is een bouwbedrijf dat gecertificeerd is door de Stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg (ERM). Een lijst met Erkende Restauratie Bouwbedrijven is beschikbaar op de website www.vakgroeprestauratie.nl.
- De gemeente kan onder voorwaarden subsidie verstrekken voor onderhoud en restauratie aan gemeentelijke monumenten, monumentale molens en kerken. De gemeente verleent uitsluitend subsidie voor werkzaamheden
- die worden uitgevoerd door een Erkend Restauratie Bouwbedrijf. Uitzonderingen hierop zijn werkzaamheden als schilderwerk en rietdekken. Ook daarbij geldt de vereiste dat de bedrijven ruime ervaring met restauratie hebben.
- In een oriënterende fase kan de Erfgoedcommissie in de vorm van een vooroverleg advies geven over de aanpak van de restauratie, verbouwing of herbestemming.
- Het belangrijkste uitgangspunt bij verbouwingen is het behoud van de monumentale waarden. Historische bouwmaterialen of -onderdelen mogen niet worden vervangen als herstel mogelijk is. Indien een onderdeel ondanks kwaliteitsverlies zijn functie in redelijkheid nog vervult, is vervanging niet toegestaan. De noodzaak tot het vervangen van een onderdeel dient aangetoond te worden in een onafhankelijk bouwkundig inspectierapport (Monumentenwacht Noord-Holland).
- Voorafgaand aan een verbouwing of herbestemming brengt een gekwalificeerd deskundige de monumentale waarden van het monument in kaart en legt ze (aantoonbaar en toetsbaar) vast volgens de *Richlijnen voor Bouw-*

historisch onderzoek.

- Ingediende tekeningen dienen te worden aangeleverd op schaal (1:100, details op 1:20 of 1:5) in zowel de bestaande als de nieuwe situatie. Ook horen de tekeningen vergezeld te zijn van een op het pand toegespitste werkomschrijving en voldoende duidelijke foto's. Wijzigingen aan het pand dienen in de tekeningen in **rood** te worden aangegeven. Bijschriften in de tekeningen kunnen extra verduidelijking geven. Werkomschrijving en tekeningen dienen met elkaar overeen te komen en afgestemd te zijn op het betreffende monument. Standaard principedetails en nieuwbouw-maatvoering en -detaillering zijn niet mogelijk.
- De architect/aannemer dient aanwezig te zijn bij de bespreking van de plannen door de erfgoedcommissie. Aanwezigheid van de opdrachtgever is optioneel, maar wel gewenst.
- De bescherming als monument bestrijkt het hele pand, zowel het exterieur als het interieur. Dat betekent dat niet alleen de voorgevel, maar alle gevels en het dak zijn beschermd. Ook waardevolle interieuronderdelen vallen onder de bescherming van een monument.
- Het stappenplan bij een restauratie, verbouwing of herbestemming van een monument is vaak als volgt:
 - - Stap 1: maken van een afspraak met onze adviseur erfgoed om uw (bouw)plan globaal te bespreken. Dit kan door middel van een bezoek ter plaatse. Zo komt u erachter of uw plannen haalbaar zijn. Via het telefoonnummer (0224) 210 400 of de contactgegevens achterin.
 - - Stap 2: een restauratie-architect en/of een restauratie bouwbedrijf in de arm nemen die uw plannen kan uitwerken. Laten uitvoeren van een bouwhistorische waardenstelling.
 - - Stap 3: Informatief gesprek met de restauratiearchitect in een vooroverleg.
 - - Stap 4: tekeningen van de bestaande en nieuwe situatie, sloop-tekeningen en foto's toesturen.
 - - Stap 5: bespreking door de Erfgoedcommissie.
 - - Stap 6: aanpassen van de plannen en uitwerken met details en een werkbeschrijving.
 - - Stap 7: indienen van een vergunningaanvraag via www.omgevingsloket.nl.